

สถานการณ์ปัญหาค้ามนุษย์ในประเทศไทย 2557

นายสมพงศ์ สระแก้ว
มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN)
17 ธันวาคม 2557

ภายหลังจาก กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดอันดับไทยจาก Tier 2 Watch List ไป Tier 3 ในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2557 ซึ่งเท่ากับเกาหลีเหนือ อิหร่าน มาเลเซีย รัสเซีย ซิมบับเว โดยระบุไทยเป็นต้นทาง-ปลายทาง ทางผ่านค้ามนุษย์ ค่าประเวณี บังคับใช้แรงงานโดยเฉพาะ ภาคประมง ละเมิดแรงงานข้ามชาติ ซึ่งทางการไทยยังแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ได้ภายใน 2 ปีที่ผ่านมาจึงถูกปรับลดลงไปอยู่ Tier 3

ปัจจุบันแม้ว่า รัฐบาลไทยจะดำเนินการใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์และเน้นการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ รวมถึงการจัดทำรายงานสรุปผลการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลสหรัฐฯ

สภาพการณ์ปัญหาที่พบ จากการเฝ้าติดตามการทำงานของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงการได้ร่วมลงมือปฏิบัติกรดำเนินการช่วยเหลือผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ และการคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่เป็นแรงงานข้ามชาติ และแรงงานลูกเรือประมงไทย คือ

1. ประเทศไทยยังดำเนินการอย่างล่าช้า โดยเฉพาะในส่วนที่ระบุว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนร่วมสมรู้ร่วมคิดในการค้ามนุษย์และความพยายามยังน้อยมากในการดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษเจ้าหน้าที่ฉ้อฉลในคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์
2. ประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพหรือความพยายามในการดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ รวมทั้งผู้ที่ทำให้เหยื่อต้องถูกบังคับใช้แรงงานในภาคธุรกิจการค้าและการส่งออกของไทย
3. ประเทศไทยให้ความสำคัญในระดับกลางต่อสิทธิและความปลอดภัยของแรงงานที่เสี่ยงและหรือตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
4. ประเทศไทยมีความล่าช้าในการสอบสวนคดีอาญากรณีที่การสอบสวนการใช้แรงงานบังคับว่ามี การบังคับใช้แรงงาน และค้ามนุษย์ ซึ่งรวมถึงการที่นายจ้างหรือนายหน้าจัดหาแรงงานบังคับหนี้อย่างมีนัยสำคัญ
5. ประเทศไทยยังให้ความสำคัญน้อยกับบทบาทที่สำคัญและการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านแรงงานข้ามชาติ และองค์กรที่ทำงานแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ไทย
6. ในกรณีแรงงานข้ามชาติที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ ยังขาดกลไกล่ามภาษาที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานรัฐต้องมีล่ามที่มีหน้าที่คุ้มครองแรงงานข้ามชาติอย่างจริงจัง
7. หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องด้านการทำงานแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ ขาดการทำงานเชิงรุก ยังมุ่งเน้นการทำงานเชิงรับ ซึ่งทำให้ขาดประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์
8. การทำงานเชิงรับของหน่วยงานภาครัฐในส่วนของ "การบริหารจัดการ การคุ้มครองช่วยเหลือ ดำเนินการทางด้านคดีความ ต่างชาติวิพากษ์ว่ามีแต่ความล่าช้า ยืดเยื้อ ขาดและไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายและครอบครัว" นี้ยังไม่นับเรื่อง การนำไปสู่คดีความและ การบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
9. กระบวนการและคุ้มครองช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ขาดการมีส่วนร่วมและทำความเข้าใจกับครอบครัวและชุมชน(กรณีเหยื่อที่เป็นคนไทย)

10. ประเทศไทยใคร่ครวญและต้องคิดกระบวนทัศน์คิดใหม่ เรื่อง "การคุ้มครองเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการถูกค้ำมนุษย์ และแม้ไม่ใช่ค้ำมนุษย์ก็ตาม อาจถูกละเมิดสิทธิเรื่องอื่น ต้องดูแลให้มีทิศทาง คนทำงานต้องชัดเจนเรื่องการ คุ้มครอง มิใช่เฉพาะการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกค้ำมนุษย์เท่านั้น กรณีคนไทยที่เดินทางไปทำงานยังต่างแดน มองเห็นชัดเจนต่อเรื่องนี้ ซึ่งอนาคต แนวการปฏิบัติที่ดีต่อผู้ประสบปัญหาและผู้เสียหายจากการถูกค้ำมนุษย์ให้เป็นรูปแบบ และชัดเจนต่อการปฏิบัติที่คำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น
11. กรณีผู้เสียหายจากกระบวนกรการค้ำมนุษย์ในเรื่องประมง ในกระบวนกรการสอบคัดแยก มีความพิเศษของปัญหา และจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงาน และสภาพการทำงาน ซึ่งผู้ที่สัมภาษณ์มีความเข้าใจและไม่เพียงพอ
12. ระบบกลไกในการเข้าถึงการคุ้มครองกรณีเป็นเหยื่อในต่างประเทศนั้นยังความใส่ใจเรื่องความปลอดภัยของเหยื่อเป็นสำคัญ และการประสานงานเพื่อให้เหยื่อมีความรู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจยังไม่มีในกรณีเหยื่ออยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน
13. กรณีลูกเรือประมงในประเทศอินโดนีเซียที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนกรการค้ำมนุษย์ และถูกระทำ ความรุนแรง ถูกปลอດทั้งเป็นเวลายาวนานหลายปี (5-20 ปี) ขาดระบบและแผนในการจัดการ ปัญหาที่ชัดเจนในการคุ้มครอง และให้ความช่วยเหลือ กรณีผู้ประสบปัญหา และขาดการเยียวยา
14. ขาดหน่วยงานเฉพาะกิจในการให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน และในกรณีที่พบผู้ประสบ ปัญหาจำนวนมากในต่างประเทศ (ลูกเรือประมงอินโดนีเซีย) เหยื่อจากสถานประกอบการเรือ ไทยในประเทศไทย ได้แก่ ไทย พม่า และกัมพูชา ทั้งนี้ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการที่จะแสดง ความรับผิดชอบของภาครัฐ และจะผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ เนื่องจาก ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบมีหลายประเทศ

ข้อเสนอรัฐบาลไทย สภานิติบัญญัติ สภาปฏิรูปแห่งชาติ สถานประกอบการ และอุตสาหกรรม ประมงไทย และนอกร้านน้ำไทย

1. ต้องเร่งแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนต่อกรณีสถานการณ์ปัญหาใน 14 ข้อข้างต้น
2. ต้องเร่งพิจารณาออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายให้มีโทษหนักขึ้น ทั้งอาญา และทางแพ่ง
3. ต้องเร่งพิจารณาอย่างเร่งด่วนในการให้แก้ไขกฎกระทรวงแรงงานฉบับที่ 10 ว่าด้วยการใช้แรงงาน ในเรือประมงและเรือที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างต้อง ทำหนังสือสัญญาว่าจ้างที่ชัดเจน โดยระบุการทำงาน อัตราค่าจ้าง ระยะเวลาจ้าง รวมถึงระเบียบ รายละเอียดการทำงานต่างๆ ที่ว่าจ้างต่อผู้ที่ถูกจ้าง และผู้ว่าจ้างกับผู้ถูกจ้างต้องรับรู้ข้อสกล ที่ อยู่ และผู้ถูกจ้างต้องรู้ข้อสกล ที่อยู่ ชื่อบริษัทของผู้ว่าจ้าง ที่ถูกต้อง โดยมีหน่วยงานรัฐ หรือ หน่วยงานพิเศษที่จัดตั้งขึ้นมารับรอง
4. ผู้ประกอบการหรือนายจ้างต้องมีสวัสดิการ และอุปกรณความปลอดภัยให้กับผู้ถูกจ้างทุกคน
5. ผู้ประกอบการต้องทำการว่าจ้างอย่างถูกกฎหมายโดยไม่มีค่าหัวหรือค่าจัดหา และมีเวลาทำงาน อย่างชัดเจน
6. ต้องเร่งพิจารณาออกกฎหมายบังคับให้ผู้ประกอบการที่จะนำรัฐบาลต้องออกกฎหมายบังคับ ผู้ประกอบการประมงที่จะนำบุคคลออกจากนอกราชอาณาจักรไทยทุกคน ต้องมีหน่วยงานของรัฐ สัมภาษณ์ถึงความยินยอมที่จะไปทำงานนั้นๆ หรือไม่ ก่อนให้ออกจากราชอาณาจักรไทยโดย หน่วยงานรัฐรับรอง
7. ต้องเร่งพิจารณาตั้งหน่วยงานเฉพาะพิเศษที่ช่วยเหลือแรงงานที่อยู่นอกราชอาณาจักรไทย โดย ที่ญาติและผู้ออกนอกราชอาณาจักรสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้โดยตรง

8. การช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพสำหรับ “คนตกเรือ” และส่วนหนึ่งเป็น “ผู้เสียหายจากการถูกค้ำมนุษย์” ต้องจัดให้มีระบบการจัดการที่ดี มีกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาคนสองกลุ่มโดยเน้นผู้ประสบปัญหาเป็นศูนย์กลาง
9. กรณีการดำเนินการช่วยเหลือด้านกฎหมายและคดีความ ต้องมีการบูรณาการร่วมทั้งภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนสนับสนุนดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการถูกค้ำมนุษย์
10. พิจารณาทบทวน “กองทุนค้ำมนุษย์” ใหม่ ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง และองค์กรพัฒนาเอกชน มีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

ขอขอบคุณ